

ծնում: Ժողովուրդը տեսնելով այս, սկսում է կասկածել Օհան Օձնեցու առաքինի կեանքի վրայ և բամբասում նրան:

Օհան Օձնեցին սաստիկ վշտանալով՝ երեխայի ծննդեան ութօրեակին պատարագ է մատուցանում, հաւաքում է ժողովրդին եկեղեցի, բերել է տալիս վերոյիշեալ կնոջ նորածին որդուն և ասում նրան. Աստուծո անունով հրամայում եմ քեզ, ով մանուկ, լեզու ել և ասա, թէ դու ում որդին ես:

Իսկոյն ութօրեայ երեխան լեզու է ելնում և ասում.

— Ես հովիւ Օհանի որդին եմ:

Ժողովուրդը զարմանալով հրաշքից և խղճահարուկով, որ իզուր բամբասել է առաքինի Օհան Օձնեցուն, ընկնում է նրա ոտները, մեղայ գալիս: Բայց Օհան Օձնեցին լիովին չի ներում, այլ մի թեթեւ անէծք է դնում օձնեցիներին վրայ՝ ասելով. «Ո՛ր բոլորովին կտրուիք (աղքատանաք), ոչ էլ բոլորովին հարստանաք», և այս է պատճառը, որ օձնեցիք ոչ շատ աղքատանում են, ոչ շատ հարստանում:

Յետոյ Օհան Օձնեցին որոշում է հեռանալ այս գիւղից: «Գնամ, ասում է նա, մի այնպիսի տեղ, ուր ոչ եղան լուծ կայ, ոչ կովի կիթ», որպէսզի ստիպուած չը լինի ծառաներ կամ կով կիթող կանայք պահել:

Նա բարձրանում է Արդուի լեռան և այնտեղ սկսում է ճգնել, բայց այդ տեղից միշտ հայեացքն ընկնում է Օձուն գիւղի վրայ, որը յիշեցնում է նրան անարդար բամբասանքը, ուստի և իջնում է ձորը, հիմնում այժմեան փոքրիկ վանքը և շարունակում այստեղ ճգնել:

Օհան Օձնեցին եւ վիշապները. — Մի անգամ Օհան Օձնեցին պատարագ մատուցանելիս գրսից մի ֆշշոց է լսում. իւր եօթը սարկաւազներից մինին ուղարկում է, որ իմանայ թէ ինչ ձայն է: Սարկաւազը դնում է և չի վերադառնում, ուստի և Օհան Օձնեցին երկորդ, ապա երրորդ, չորրորդ, վերջապէս եօթներորդ սարկաւազին է ուղարկում և երբ տեսնում է, որ ոչ մինը չի վերադառնում, հէնց այնպէս զգեստաւորուած դուրս է գալիս վանքից և տեսնում է երկու ահաղին օձ, իսկ ժայռի գլխին մի կին՝ գլխածանին հաց տանելիս:

Հասկանալով, որ այդ օձերն են կլանել իւր սարկաւազներին, և բարկանալով, որ այդ պառաւը իրեն իմաց չէ տուել, ասում է. «Վիժեցէք սարկաւազներին և բոլորդ էլ բար դարձէք»:

Իսկոյն օձերը վիժում են եօթը սարկաւազներին, սակայն մեռած, և քար դառնում: Քար է կտրում (դառնում) նաև այն պառաւ կինը, որ գութանին հաց էր տանում:

Այժմ Օհան Օձնեցու վանքի և Արդուի գիւղի մէջ ցոյց են տալիս այս երկու օձ-վիշապները, որոնք ժայռի մէջ ընկած սև քարի շերտեր են, մօտ յիսնական սաժէն երկարութեան: Ժայռի գլխին, քարերի կոյտը և մի տափարակ քարի վրայ նկարուած ափսէն ու գդալները պատկերացնել են տալիս գութանին հաց տանող պառաւին:

Օձ համարուած քարաշերտի մէջտեղից, որ այժմ «օձի պորտ» է կոչւում, հոսում է երկաթաջուր: Այստեղ առաւելապէս բորոտ և առհասարակ հիւանդոտ մարդիկ մոմ են վառում, խունկ ծխում, և այդ ջրով լողանում, խմում, կամ իրենց վերքերին քսում, որ առողջանան:

Այս ջրի մէջ մի քիչ աղ աւելացնելով տալիս են հիւանդ անասուններին խմելու, որ առողջանան:

Օհան Օձնեցին եւ յոյները.— Օհան Օձնեցու ժամանակ յոյները սաստիկ նեղում էին հայերին: Նրանք տախտակը ծակում էին, անցկացնում հայի վիզը, երկու կողմում մի մի յոյն նստում, որոնք հայի գլխին ընկոյզ կոտրելով ման Լին գալիս և զուարճանում:

Այս նեղութիւնների ժամանակ մի կնոջ միակ, հիւանդոտ որդին ցորենի հաց է ուզում, իսկ յոյները հայերի համար ցորենի հացը «պաս էին դարձրել», նրանք զարի հաց էին ուտում: Այս կինը դիմում է մի ջրադացպանի և մի քիչ ցորենի ալիւր խնդրում իւր երեխայի համար մի փոքրիկ բլրիթ եփելու, սակայն նա առաջարկում է դրա փոխարէն իւր հետ «գլուխ մէկ անել»: Դիւր սաստիկ վրդովուած հեռանում է ջրադացից և դիմելով Օհան Օձնեցուն, արտասունք թափում և պատմում: Օհան Օձնեցին հրամայում է իւր ծառային

բանալ պահարանը և մի հաց տալ այդ կնոջը, ծառան պատասխանում, թէ իրենք էլ հաց չունին, բայց երբ Օհան Օձնեցին կրկնում է իւր հրամանը, ծառան բաց է անում պահարանը և զարմացմամբ երկու հաց զտնելով տալիս է կնոջը:

Նոյն երեկոյին Օհան Օձնեցին վեր է կենում, գնում Բաղդատի խալիֆայի մօտ օգնութիւն խնդրելու: Խալիֆան պատուով ընդունում է նրան և տեսնելով նրա չափազանց շքեղ հանդերձը, յանդիմանում է, թէ ինչպէս է, որ Քրիստոսը պարգոյթիւն է քարոզում, և ինքը, նրա հետևողը, այդպէս շքեղ է հագնւում: Օհան Օձնեցին առանց պատասխանելու բաց է անում կուրծքը և խալիֆան տեսնում է, որ զեղեցիկ հանդերձի տակ, մարմնի վրայ խարազան է հագած, որի վրայ նոյն խկ մանր միտեր են անցկացրած, որ շարունակ ծաղկա-տեն մարմնիւ:

Մինչդեռ խալիֆան զարմացած նայում է, Օհան Օձնեցու մարմնից մի կաթիլ արիւն է թռչում խալիֆայի կոյր աչքին, որ խկոյն բացւում է: Օհան Օձնեցին բռնում է խալիֆայի բորոտ ձեռքերը և տանում իւր ծոցը, սրանք ևս խկոյն բժշկւում են: Խալիֆան այս հրաշքներից հիացած, խոստանում է կատարել Օհան Օձնեցու խնդիրը, միայն ոչ թէ ուղղակի զօրք, այլ դրամ տալով, որպէսզի նա այդ գրամով ինքնակամ զօրք պատրաստէ: Օհան Օձնեցին ճարտաստութեամբ համաձայնում է: Երբ քանակի մատին խօսք է լինում, Օհան Օձնեցին մի կտոր թղթի վերայ գրում է մի քանի խօսք և տալիս խալիֆային, խնդրելով նրա քաշովը մէկ ոսկի տալ իրեն: Խալիֆան ծիծաղելով ձգում է այդ թուղթը մի փոքրիկ կշռի նժարի մէջ, և միւսում ոսկիները դարձում, բայց որքան էլ որ աւելացնում է թուղթը չի կշռւում: Հրամայում է մի բիշ աւելի մեծ, յետոյ աւելի մեծ և ի վերջոյ ամենամեծ կշեռքը բերել և երբ իւր դանձերը չեն կարողանում կշռել այդ մի կտոր թուղթը, համաձայնում է հինգ հարիւր զինուոր տալ: Օհան Օձնեցին զօրքն առած զալիս է և երբ կամուրջից պիտի անց կենային, գիտում է, թէ որի պատկերը գետում տնդլուխ է երևում: Եւ սրանից դուշակելով, որ այդ զինուորին

վիճակուած է պատերազմում մեռնիլ, վերադարձնում է խալիֆային և միմիայն 300 զինուոր առած գնում է *)։ Այս ժամանակ երկրքից մի խաչանիշ թուր է վայր ընկնում, որ Օհան Օձնեցին վերցնում է և մէջքը կապում։

Այս հրաշքը տեսնելով յուսահատում է և փախչում։ Օհան Օձնեցին հալածում է յոյներին հայաստանից և զերի բռնում Յունաց պատրիարքին, որ սպանուացել էր, թէ հռացրած ջրի մէջ է ձգելու Օհան Օձնեցուն։ Մի կաթոյս ջուր հոսացնելուց յետոյ Օհան Օձնեցին դիմում է Յունաց պատրիարքին։ Սպանուացել էիր ինձ հռացրած ջրի մէջ ձգել։ Ես այդ քիզ չեմ աւնի, միայն հրաժարում եմ որ դոնէ այս խաչը ձգես ջրի մէջ և հանես։ Յունաց պատրիարքը հրաժարում է։

«Տես, առաջ ես կը ձգեմ և կը հանեմ, յետոյ էլ դու ձրգիր և հանիր», ասում է Օհան Օձնեցին և խաչակնքելով ջուրը, խաչը մէջք ձգում և հանում է առանց վնասուելու։ Պատրիարքն որոշում է ինքն էլ փորձել, բայց հէնց որ ձեռքը ջուրն է կոխում, իսկոյն խաչում է, դուրս է քաշում։

—Այդքանը քիզ բուսական է իբր պառիթ, ասում է Օհան Օձնեցին և ազատ թողնում պատրիարքին։

Պատրիարքի հետ մի յոյն վարդապետ է լինում, որ տեսնելով այս հրաշքը՝ թողնում է պատրիարքին, և զայիս Օհան Օձնեցու հետ ճգնում։ Այժմ էլ Օհան Օձնեցու վանքի հա-

*) Օհան Օձնեցու մասին եղած աւանդութիւնները սաստիկ տարածուած են. պ. Քաջրերունուէն Շարուր-Պարալագեազի գաւառում այս միեւնոյն պատմութիւնը պատմելիս սուելացրել են և հետեւելը։ Երբ արարական դօրքը կամուրջը անցկացաւ, շաբքով կանգնեց և նրան միացաւ հայոց դօրքը. այս ժամանակ Վհան Օձնեցին իւրաքանչիւր զինուորի, թէ հայի և թէ արաբի առանձին մօտենալով՝ համբուրեց նրանց գազաթի մազէ փնջիկը։ Փընջիկի մէջտեղ, ուր գիպչում էին Օձնեցու շրթունքը, կոշոր ոսկի դուրս եկաւ, որից և ծագած է կըզըլըաշ կոչումը, այն է ոսկեզուխ։ Ուրեմն հայերի գազաթի մազափնջի մէջտեղի սափրած բոլորակը, որ հին ժամանակներում սովորական էր և այժմ վերացել է, համապատասխան է Օձնեցու շրթունքներով դրոշմած ոսկուն։ «Փորձ» 1881 № IV. եր. 85.

բաւային կողմը յունական տապանագրով մի գերեզման են ցոյց տալիս, ուր, ասում են, ամփոփուած է վերոյիշեալ վարդապետի մարմինը:

Օհան Օձնեցին եւ Վասիլ զօրապետը:--Յունաց Վասիլ զօրապետը յունական զօրքով գալիս է հայերին կոտորելու: Օհան Օձնեցին մի սաստիկ ցաւ է ձգում Վասիլ զօրավարի մարմնի մէջ, այնպէս որ հայերի կոտորածը թողած, ուշքն ու միտքը կենդրոնացնում է իւր անձի բժշկութեան վրայ:

Երկար, ապարդիւն դիմումներէց յետոյ Վասիլ զօրավարը լսում է, որ իրեն միմիայն Օհան Օձնեցին կարող է բրժշկել, ուստի և մարդիկ է ուղարկում և խնդրում իւր մօտ: Օհան Օձնեցին ձին հակառակ կողմով պայտել է տալիս, որ գնալիս հետը չը նկատուի, գնում է Վասիլ զօրավարի մօտ, մի գիր գրում և տալիս նրան, որ ջրով կուլ տայ: Վասիլ զօրավարը թուլթը կուլ է տալիս և իսկոյն առողջանում է: Ամփոփապէս զօրքը յետ է ուղարկում և ինքն էլ առանձնանում է Ս. Նշանի վանքում ճգնելու:

Մի օր Օհան Օձնեցին այցելութեան է գնում նրա մօտ, և իմանալով, որ ջրի նեղութիւն է կրում, խաշակնքում է մի այրի մէջ, ուր իսկոյն ջուր է դուրս գալիս: Այստեղն այժմ կոչւում է Թնդոց, և այս ջրի առաջ մոմեր են վառում և իրր դեղ գործ անում:

ԱԻՆԼՈՐԴ ՊԱՍԵՐ ԵՒ ՏՕՆԵՐ

Լօռեցիների, մանաւանդ սրանց կանանց, համար պատը կազմում էր կրօնի ամենաէական մասը: Մի աւանդութիւն ասում է, թէ մի լօռեցի իւր բոլոր մեղքերը, զոգութիւնը, զրգարտութիւնը, ուստ վկայութիւնն ու ուստ երդումը քահանային հեշտութեամբ խոստովանելուց յետոյ, կանգ է առել և լալով հրաժարուել է իւր ամենամեծ մեղքը խոստովանելու: Բայց երբ քահանան ստիպել է՝ հեկեկալով աւելացրել է, թէ մեծ պատին մի օր իւրի երեսին դրած հացից մի կտոր կերել է: Սակայն այժմ այս հաւատը բաւական թուլացել